

LUNDS
UNIVERSITET

Sociologiska institutionen

Ett ofrånkomligt mellanförskap

En kvalitativ studie om transnationell identitet hos unga vuxna

Författare: Matilda Pettersson Bustamante

Kandidatuppsats: SOCK10, 15 hp

Vårterminen 2022

Handledare: Axel Fredholm

Abstrakt

Författare: Matilda Pettersson Bustamante

Titel: Ett ofrånkomligt mellanförskap

Kandidatuppsats: SOCK10, 15 hp

Handledare: Axel Fredholm

Sociologiska institutionen, vårterminen 2022

I en globaliserad värld har identitet och tillhörighet kommit att bli något som människor allt mer reflekterar över. Andra generationens invandrare är en grupp individer som ofta uppmärksammas inneha en gränsöverskridande etnisk tillhörighet, vilket leder till en transnationell identitet. Denna studie syftar till att söka förståelse för hur denna positionering påverkar transnationella individer i sina känslor gällande identitet och tillhörighet samt hur skillnader i detta kan uppstå i relation till den sociala omgivningen. Genom att utgå ifrån sex individers personliga berättelser, framkomna under semistrukturerade intervjuer, redovisas resultat som visar på hur känslor och upplevelser formas i interaktion med andra människor. Den sociala överordnaden utgör framstående påverkan i hur enskilda individer uppfattar sin identitet och tillhörighet till en viss grupp och kultur, vilket kan leda till inre förvirring och i vissa fall känslor av utanförskap. Detta förklaras med hjälp av George Herbert Mead (1934) och W.E.B Du Bois (2017) som understryker människan som en social varelse, där självmedvetenheten skapas i förhållande till omgivningen. Vidare används även John Widdup Berry (2005) för att förklara vissa strategier som transnationella individer kan inta i sin relation till de olika kulturer de har anknytning till. Resultat visar att informanterna hamnar i mellanförskap i sitt sökande efter innanförskap, vilket uppmanar till känslor av utanförskap. Detta i sin tur påverkar deras känslor av identitet och tillhörighet och att aldrig passa in helt och hållet. Därmed vill denna studie antyda att de transnationella individernas position som både inkluderande och exkluderande av flera kulturer blir något flytande, grundat i sociala aspekter och leder till en ständigt pågående process i sökandet efter identitet och tillhörighet.

Nyckelord: Transnationell identitet, andra generationens invandrare, ackulturation, diskriminering, symbolisk interaktionism, dubbelmedvetenhet, etnisk identitet

Innehållsförteckning

Inledning	4
1.1 Syfte och frågeställningar	5
1.2 Avgränsningar	5
1.3 Tidigare forskning	6
1.3.1 Transnationell identitet och transnationella band	6
1.3.2 Att tillhöra andra generationens invandrare och kontextens innebörd	7
1.3.3 Diskriminering och dess påverkan	8
1.3.4 Ackulturation och etnisk identitet	9
Teori	9
2.1 Symbolisk interaktionism	9
2.2 Ackulturation	11
2.3 Dubbelmedvetenhet	11
Metod	12
3.1 Vetenskapsteori och metodval	12
3.2 Urval	13
3.3 Genomförande av intervjuer	14
3.4 Analysmetod	15
3.5 Etiska överväganden	16
Analys	17
4.1 Beskrivning av informanter	17
4.2 En flytande identitet	17
4.3 Småstadens prägel	20
4.4 Att se sig själv genom omgivningens ögon	22
4.5 När diskriminering påverkar självidentifiering	24
4.6 Ackulturation och sökandet efter tillhörighet	25
4.7 En mänsklig tillhörighet	29
Avslutande diskussion	31
Referenser	33

1. Inledning

Människors känslor kring identitet och tillhörighet är något som berörs och påverkas av flera faktorer. För många är etnicitet och kulturell tillhörighet betydelsefulla delar av identiteten som tar stor plats, vilket i vissa fall kan upplevas som något komplext, beroende på omgivningens betraktelser. Globalisering har lett till en efterfrågan av ökad förståelse för hur olika etniciteter och kulturer i symbios påverkar individer med koppling till mer än ett land i deras vardag, där en transnationell identitet, som innebär att människor är aktiva i två olika nationella gemenskaper, kan leda både till social inkludering och utanförskap (Bradatan et al. 2010, s. 174-175).

Eftersom människan är en social varelse bör förståelsen kring identitetsskapande ta hänsyn både till relationer och kontext för att försöka begripa sig på detta som en pågående process. Andra generationens invandrare, som denna studie kommer att undersöka, blir en särskilt intressant grupp då dessa individer kan besitta upplevelser av att befinna sig i ett slags mellanförskap, alltså att både vara tillhörande och utanför föräldrarnas ursprungsland och landet de själva har vuxit upp i. Andra generationens invandrare har, till skillnad från både första generationens invandrare samt svenskfödda utan annan etnisk bakgrund en rörlig position där de i förhållande till situation och omgivning kan erfara att olika sidor av identiteten framhävs (Barwick 2018, s. 610). I viss mån kan detta ses som en tillgång, men det kan också skapa förvirring och ett ständigt sökande efter identitet och tillhörighet genom tid och rum.

Tidigare forskning om transnationell identitet har mestadels riktat in sig på antingen sätt att vara eller tillhöra (Barwick 2018, s. 611). Färre har undersökt båda delarna och hur de kan komma att kroka med varandra, samt hur den transnationella identiteten påverkar individer i känslor och tankar gällande identitet och tillhörighet. Genom att intervjua sex individer som själva anser sig ha en transnationell identitet, kommer följande studie med en socialkonstruktivistisk utgångspunkt att försöka närma sig en förståelse för hur det är att leva med en transnationell identitet och hur sociala aspekter påverkar känslor och uppfattningar.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att utifrån en sociologisk ansats söka förståelse för hur andra generationens invandrare med transnationell identitet i Sverige påverkas av sin anknytning till flera kulturer i sin egen känsla av identitet och tillhörighet. Vidare är syftet att försöka förstå hur känslor kan skilja sig beroende på sociala aspekter och presentera några av dessa. Påverkande faktorer som berörs kommer bland annat att vara familjen, olika samhällsinstitutioner såsom småstad och storstad, utanförskap och diskriminering samt mänsklig tillhörighet. Med hjälp av ett teoretiskt ramverk grundat i George Herbert Meads (1934) symbolisk interaktionism och begreppet *jaget*, kommer studien att undersöka individer som sociala varelser och hur uppfattningen och skapandet av sig själva sker i förhållande till omgivning. Vidare kommer även W.E.B. Du Bois (2017) begrepp *dubbelmedvetenhet* och John Widdup Berrys (2005) *ackulturationsstrategier* belysa känslan av att se sig själv genom omgivningens ögon samt att ha olika sätt att förhålla sig till etniska kulturer med en transnationell identitet. Denna studie har som avsikt att visa komplexiteten som många gånger uppstår på insidan hos en individ som behöver förhålla sig till att både tillhöra och befinna sig utanför flera kulturer. Studiens frågeställningar är följande:

- Hur påverkas människors känslor kring identitet och tillhörighet av att ha vuxit upp med anknytning till olika etniska kulturer?
- Hur kan skillnader i känslor förstås genom att ta hänsyn till den sociala omgivningen?

1.2 Avgränsningar

Transnationalitet som begrepp har en bred innebörd. I denna studie syftar det till individer som på ett socialt eller känslomässigt sätt har anknytning till Sverige och något land utanför Västeuropa. Därmed innefattar inte studien generell förståelse för transnationalism, som i många fall utöver sociala aspekter exempelvis inkluderar politiskt och ekonomiskt engagemang i ursprungslandet.

1.3 Tidigare forskning

I kommande avsnitt redovisas tidigare forskning där huvudteser som presenteras av varje forskningsstudie har valts ut i syfte att kunna lägga grund och bidra till analysen. Då tidigare forskning på ämnet inte är lika utbredd i Sverige, har endast internationell forskning hittats. Sökorden har varit *transnationalism*, *transnational identity*, *transnationality*, *second generation immigrant*, *acculturation*.

1.3.1 Transnationell identitet och transnationella band

Christina Bradatan, Adrian Popan och Rachel Melton (2010) skriver i en artikel om hur transnationell identitet utvecklas genom att individer skapar kontakter med människor och samhällen både från det så kallade ursprungslandet och värdlandet. I artikeln hävdar forskarna att personer med transnationell identitet, som är aktiva i två olika nationella gemenskaper innehar en typ av dubbel etnisk tillhörighet som kan leda både till social inkludering och utanförskap, beroende på omgivningens betraktelser. Därutöver lyfts vikten av att ta hänsyn till både vilken grupp och vilket värdland man talar om, i diskussionen om påverkan av en transnationell identitet. Detta då dessa faktorer i kombination kan ha olika påverkan på olika individer (Bradatan et al. 2010, s. 174-175). Den transnationella identiteten beskrivs sammanfattande enligt forskarna som en förmåga att spela olika roller inför olika publik, vilket blir en viktig aspekt för uppsatsen.

If national identity can be seen as a role, a transnational would be one that plays different roles in front of different audiences, a flexible social actor that internalized the rules and constraints of different social contexts. In this perspective, we can say that the self is on a continuum of transnationality.

(Bradatan et al. 2010, s. 177)

Med andra ord, beroende på omgivning och kontext kan människor med en transnationell identitet tänkas lyfta fram olika sidor av sig själva vilket gör dem till flexibla sociala aktörer.

Sociologen Paolo Boccagni (2012) skriver i artikeln *Rethinking transnational studies: Transnational ties and the transnationalism of everyday life* om den kontakt transnationella individer har med ursprungslandet. Boccagni hävdar att för att förstå både de känslomässiga, sociala och kulturella aspekterna av en transnationell identitet bör man se till individers egen självidentifiering (Boccagni 2012, s. 127). Boccagni (2012, s. 128) lyfter fram att transnationalitet bör ses som ett adjektiv där han förklarar det som en social tillgång som kan användas i olika grader beroende på och i samband med andra variabler. Detta kan ses i likhet med Bradatan et al. (2010) förklaring av transnationalitet som ett rollspel.

Vidare är Peggy Levitt och Nina Glick Schiller (2004) två forskare i sociologi och antropologi som ofta refereras i studier kring transnationalitet. De skriver om hur den analytiska blicken av migranter bör inkludera perspektivet att individer är inbäddade i flerskiktiga transnationella områden såsom exempelvis familjen, medborgarskap och nationalstater samt att migrationsstudier bör skilja på sätt att vara och sätt att tillhöra (Levitt & Glick Schiller 2004, s. 1003). I enlighet med de tidigare nämnda studierna belyser även detta vikten av att inte enbart studera transnationalitet som ett ensidigt fenomen, utan att försöka närma sig förståelsen av en transnationell identitet genom att ta hänsyn till flera aspekter i en individs liv vilket kommer att bli betydelsefullt för uppsatsen.

1.3.2 Att tillhöra andra generationens invandrare och kontextens innebörd

Loretta Baldassar och Joanne Pyke (2017) undersöker transnationalitet i en studie av vietnamesiska invandrare i Australien och deras transnationella band och känsla av identitet. I frågor gällande identitet visade studiens resultat att 88% identifierade sig själva som vietnameser och 26,7% som australiensare. Studien visar också en intressant skillnad när det kommer till känslan av närhet till ursprungslandet där 46,5% av de som var födda i Australien kände sig 'not close or distant' till Vietnam och 22,5% kände sig vara 'distant', trots att hela 88% identifierade sig som vietnameser (Baldassar & Pyke 2017, s. 8-9). Detta tyder på, likt vad Levitt och Glick Schiller (2004) även har belyst att kontexten är viktig att ta hänsyn till i studier kring transnationell identitet och att identitet och tillhörighet inte behöver gå hand i hand. Baldassar och Pyke (2017, s. 16-17) lyfter den vietnamesiska diasporan som en pågående process av transnationell kulturell bildning och att förändringar sker i takt med samhällets utveckling, vilket gör det intressant för uppsatsen att fokusera på just andra generationens invandrare utifrån en svensk kontext.

Fokkema, Lessard-Phillips, Bachmeier och Brown (2012) har i en studie undersökt länken mellan transnationellt beteende och integration, utifrån både ekonomiskt och sociokulturellt perspektiv hos andra generationens invandrare i europeiska och amerikanska städer. Studien utgår ifrån tre stora undersökningar i New York, Los Angeles och 15 europeiska städer som riktar sig till unga vuxna av turkisk, marockansk och före detta jugoslaviskt ursprung. I studien framgår det att endast 20% av det europeiska urvalet har ett transnationellt engagemang eller beteende och att nivån var högst i New York som anses vara den mest inkluderande miljön för mångkultur av de platser som ingick i studien (Fokkema et al. 2012, s. 119). Vidare i undersökningen leder detta in på en diskussion om hur en invandrargrupp som är sociokulturellt assimilerad med värdlandet kan upprätthålla transnationalitet och gränsa mellan båda ländernas kulturer och ändå känna sig integrerad i värdlandet, så länge detta värdland är mottagligt för mångkultur (Fokkema et al. 2012, s. 112). Eftersom uppsatsen utgår ifrån transnationella individer som har vuxit upp i en svensk småstad blir tidigare forskning kring tendenser av mottaglighet för mångkultur i olika städer och miljöer en intressant aspekt i undersökningen av hur vissa institutioner kan påverka andra generationens invandrare.

1.3.3 Diskriminering och dess påverkan

Christine Barwick (2018) är ytterligare en forskare som skriver om transnationalitet hos andra generationens invandrare i Europa. I sin artikel skriver Barwick om hur transnationalism och integration inte är motsatser utan att de samexisterar. Vidare beskrivs andra generationens invandrare som en mellanliggande grupp av migranter som blir representanter för rörlighet (Barwick 2018, s. 610). Likt vad andra forskare har påpekat belyser Barwick hur faktorer såsom ursprungsland, bosättning, immigrationsstatus, etnicitet, nationalitet och religion kan påverka transnationellt beteende. Hon nämner även att dessa faktorer kan särskilja andra generationen allt mindre än den första, men att skillnader istället gestaltar sig beroende på ekonomiskt, kulturellt och socialt kapital (Barwick 2018, s. 613). I studien diskuteras även att graden av etnisk diskriminering och stigmatisering som finns bevisat sker mot andra generationens invandrare kan skilja sig från land till land. Barwick (2018, s. 614) menar att denna diskriminering, som kan vara mer eller mindre, både hindrar social rörlighet uppåt och känslor av att tillhöra en kulturell gemenskap.

1.3.4 Ackulturation och etnisk identitet

Jean S. Phinney (2003) diskuterar identitet och ackulturation i en artikel och framhäver att etnisk identitet inte är en fast kategorisering utan snarare en flytande och dynamisk förståelse av sig själv och sin etniska bakgrund. Enligt Phinney konstrueras den etniska identiteten när individer försöker förstå sig på sin egen etnicitet i en större miljö och därmed också blir medveten om skillnader mellan etniska grupper. Den etniska identiteten kan förändras över exempelvis tid, generationer, nya kulturer, olika sammanhang och med åldern. I resultatet redovisar Phinney att etnisk identitet och ackulturation är nära sammankopplade där förändringar som sker över tid i en ny kultur leder till förändringar i identiteten. Vad som också belyses är det faktum att diskriminering och rasism som icke-europeiska grupper utstår spelar en roll i att vilja bevara den etniska identiteten, eftersom det kan leda till en känsla av gruppsolidaritet gentemot diskrimineringen (Phinney 2003, s. 78).

Liebkind, Mähönen, Varjonen och Jasinskaja-Lahti (2015) diskuterar också ackulturation och identitet i en artikel. De menar att även om etnisk identitet ofta ses som en betydande del av identiteten så bör man inte glömma att den framträdande karaktären kan variera beroende på situation samt under en livstid. Liebkind et al. (2015, s. 30-31) belyser, likt tidigare diskuterad forskning, att identiteter är socialt konstruerade och dynamiska. Eftersom det är ett socialt fenomen blir den etniska identiteten därmed också ett föremål för omtolkningar och justeringar (Liebkind et al. 2015, s. 35). Något som går i likhet med Phinneys förklaring att etnisk identitet är något dynamiskt och icke fast. Vidare diskuterar Liebkind et al. (2015, s. 37-38) att människan ofta är i behov av en positiv självuppfattning vilket leder till att man tenderar att leta efter hur ens egen grupp på ett positivt sätt kan särskiljas från andra grupper. Denna aspekt gör sig intressant för andra generationens invandrare med transnationell identitet, med sin koppling till två olika kulturer, i sökandet på identitet och tillhörighet genom tid och rum i livet.

2. Teori

2.1 Symbolisk interaktionism

George Herbert Mead (1934) skriver i boken *Mind, Self and Society* om hur jaget och självmedvetenheten hos en person uppstår i interaktion med den sociala omgivningen. Mead menar att människans förmåga att reflektera är något som uppkommer via självmedvetenhet,

genom att man bland annat involveras och reagerar tillbaka på olika sociala situationer. Mead (1934) beskriver begreppet *jaget* som en organisation av den individuella organismen som består av en uppsättning attityder som framkommit i relation till den sociala miljön. *Jaget* är, som Mead förklarar det inte något som initialt finns där hos individer, utan uppstår i processen av aktiviteter och sociala erfarenheter under livets gång. Således ses det som något utvecklande ständigt påverkat av omgivningen (Mead 1934, s. 135). Individer upplever både sig själva och andra utifrån särskilda ståndpunkter eller normer som skapats i en viss social grupp man befinner sig i. Med detta menar Mead (1934, s. 138) att människan kan träda in i sin egen upplevelse av att vara jag, och samtidigt bli ett objekt för sig själv, på samma vis som andra individer blir objekt som förhåller sig på olika vis i förhållande till den sociala miljöns attityder.

Vidare förklarar Mead hur *jaget* kan brytas upp till att bli två separata jag. Detta genom att aktiviteter kan utmana individen och därmed utveckla ytterligare ett jag. Mead (1934, s. 143) exemplifierar detta genom att nämna olika platser och kontexter som påverkande faktorer. Den sociala omgivningen blir, som tidigare nämnts, central för skapandet av *jaget*. Mead menar att samhället, som han också nämner vid *den generaliserade andre*, utövar en kontroll över de individuella medlemmarnas beteende, men att det även finns olika sociala organisationer som kan bli varaktiga eller också tillfälliga för individen att vara aktiv i. Dessa organisationer hjälper individen att bli självmedveten om det medlemskap och den gemenskap som hen tillhör (Mead 1934, s. 160). *Den generaliserade andre* sätter sin prägel på individen, samtidigt som övergången till en större gemenskap ger upphov till ny respons som uppmanar till nytt tänkande och nya utvecklingar av *jaget* (Mead 1934, s. 265).

Mead diskuterar även språket som en betydande faktor för skapandet av *jaget* i förhållande till gruppen och dess medlemmar. Den *vokala gesten*, som han också kallar det, gör att människor kan ge och få respons, vilket i sin tur lägger grunden för gruppattityder. På så sätt skapas strukturen för individens personlighet (Mead 1934, s. 160-162). Därutöver bidrar bland annat språket även till att individer ibland kan förutspå vissa attityder eller gensvar, genom att se sig själva utifrån en annan individs synvinkel i gruppen. Mead (1934, s. 187) förklarar detta genom att det går att anta attityder i en grupp och på så vis skapa en preliminär anpassning till detta för att smälta in. En aspekt som gör sig viktig i förståelsen för hur individer med transnationell identitet finner koppling till två olika länder och kulturer och kan pendla mellan dessa i sin tillhörighet.

2.2 Ackulturation

John W. Berry (2005) beskriver begreppet ackulturation som en dubbel process av kulturell och psykologisk förändring som uppstår då individer har kontakt med flera kulturgrupper. Ackulturation beskrivs för den enskilda individen uppmana till en process av förändringar i personens beteende. Berry (2005, s. 698-699) förklarar att förändringarna består av ett ömsesidigt beroende som i sin tur kan leda till dels sociokulturella anpassningar mellan de båda kulturgrupperna. Anpassningarna sker exempelvis genom att lära sig språket och dela kunskap om mat och klädsel eller sociala interaktioner. Berry förklarar att dessa anpassningar kan ske enkelt, men även leda till stress och konflikt, vilket gör sig intressant för kommande analys. Exempelvis kan ackulturation ske inom en familj där processen sker i olika takt för familjemedlemmarna. Dessutom kan individerna ha olika mål med sina anpassningar vilket kan leda till komplexitet för familjemedlemmar (Berry 2005, s. 699-700).

Berry utgår ifrån fyra olika ackulturationsstrategier som grundar sig på individers attityder och beteenden. Strategierna är baserade på inriktningar mot den egna gruppen samt mot andra grupper, ofta för att behålla den egna gruppens kulturella arv och identitet samt för att kunna ha kontakt med och delta i majoritetssamhället (Berry 2005, s. 704). Den första strategin är assimilering och innebär att individen föredrar att ta avstånd från kulturarvet och istället enbart ta del av majoritetssamhället. Motsatsen till detta utgör den andra strategin som går under namnet separation. Här undviker individen därmed att ansluta sig till majoritetssamhället och håller istället fast vid sin ursprungliga kultur. Den tredje strategin kallas för integration och betyder att det finns ett intresse för individen att engagera sig i ursprungskulturen samtidigt som i ett större socialt nätverk i majoritetssamhället. Den sista strategin är marginalisering och innebär att individen antingen har små möjligheter eller saknar intresse att bibehålla den ursprungliga kulturen, vilket ofta är påtvingat, samtidigt som det också finns ett litet intresse av relationer till andra, ofta grundat på diskriminering eller utanförskap (Berry 2005, s. 705).

2.3 Dubbelmedvetenhet

William Edward Burghardt "W.E.B" Du Bois (2017) är en amerikansk sociolog som myntade begreppet *dubbelmedvetenhet* "double consciousness" i sin bok *The Souls of Black Folk* år 1903. Du Bois skriver, dels utifrån sina egna upplevelser som afroamerikan, om hur det är att

leva i ett samhälle där ens etniska bakgrund och historia ständigt gör sig påtaglig för omgivningen. Den interna konflikt som Du Bois förklarar att underordnade individer upplever i ett förtryckande samhälle uppstår i att de ser sig själva genom massans ögon. Du Bois beskriver det som att människor runt omkring tassar runt en icke ställd fråga, vilket leder till känslan av att vara främling i sitt eget hus. Vare sig det faktum att omgivningen gör det av ren nyfikenhet eller förakt, så leder det till en känsla av att sticka ut, vilket Du Bois förklarar blir tärande för individen (Du Bois 2017, s. 4). ”...two souls, two thoughts, two unreconciled strivings; two warring ideals in one dark body, whose dogged strength alone keeps it from being torn asunder.” (Du Bois 2017, s. 4). *Dubbelmedvetenheten* blir med andra ord en ständig påminnelse om att den utsatta individen innehar en avvikande identitet som uppmanar till känslan av en tudelad identitet.

Du Bois beskriver en märklig känsla att titta på sig själv genom andras ögon och se både förakt och medlidande. En tvåsamhet, två själar, två tankar och två stridande ideal. I mötet med fördomar förklarar Du Bois (2017, s. 4) att det också blir ett möte och ett ifrågasättande av sig själv. Vidare skriver Du Bois (2017, s. 6) om en önskan att få känna sig både som svart och amerikan, utan att det ska hindra ens möjligheter i livet. På senare tid har Du Bois begrepp *dubbelmedvetenhet* utvidgats till att förklara olika situationer av social ojämlikhet. Det är med andra ord ett begrepp som grundar sig på förtryck och ojämlikhet, och även fast innebörden från början har med rasism och främlingsfientlighet att göra, så kan känslan som beskrivs av att känna sig avvikande på något sätt appliceras på många områden. *Dubbelmedvetenheten*, att individer ser sig själva genom omgivningens ögon är något som från början kommit utifrån, men så småningom tagit sig in i den enskilda individens självmedvetenhet och kan komma att påverka känslor av identitet och tillhörighet.

3. Metod

3.1 Vetenskapsteori och metodval

Metoden som använts för insamling av datamaterialet är semistrukturerade intervjuer. Eftersom målet med studien är att få fram människors personliga tankar, känslor och upplevelser kring identitet och tillhörighet utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv blir semistrukturerade intervjuer särskilt passande. Bryman (2018, s. 58) förklarar hur ett socialkonstruktivistiskt synsätt innebär att sociala företeelser både är socialt konstruerade och ständigt tillgängliga för förändring, vilket går i likhet med Meads (1934) teori om *jaget* som

han anser skapas i förhållande till social interaktion med omgivningen. Semistrukturerade intervjuer ger möjligheten att förstå hur varje informant uppfattar världen, vilket därmed blir givande för studiens syfte (Bryman 2018, s. 562). Vidare utgör abduktion studiens teoretiska förståelse vilket innebär att det är datamaterialet som utgör grunden för den samhällsvetenskapliga redogörelse, i samspel med den teori som har presenterats (Bryman 2018, s. 478-479).

3.2 Urval

Inför sökandet av informanter utformades ett informationsbrev som sedan lades upp på sociala medier med målet att nå ut till en så bred population som möjligt. De urvalskriterier som eftersträvades var unga vuxna i åldern 18-30 år, uppvuxna i en svensk småstad och tillhörande andra generationens invandrare med en eller flera föräldrar som migrerat från ett land utanför Västeuropa. Målstyrt urval med särskilda urvalskriterier tillämpades i förhållande till forskningsfrågorna med sikte att kunna besvara dessa (Bryman 2018, s. 498). Utöver målstyrt urval användes även snöbollsurval där några av informanterna själva kunde föreslå ytterligare deltagare av relevans (Bryman 2018, s. 504). Valet av unga vuxna som i denna studie operationaliserats till 18-30 år baseras på att de kan tänkas komma med intressanta aspekter av att inte alltför längesedan befunnit sig i övergången mellan ungdom till vuxen där människor kan tänkas lära känna sin egen identitet på nya sätt. Samt att minnen från barndom och uppväxt inte heller är för avlägset.

Kriteriet uppväxt i en småstad motiveras med perspektivet att på samma vis som den sociala omgivningen kan påverka individer i känslor kring identitet och tillhörighet så leder det också till att särskilda platser påverkar individen. Småstaden kan tänkas utgöra en kontext som har format och ger förklaring till vissa reflektioner av identiteten som informanterna delar med sig av. Valet att endast fokusera på ursprungsländer utanför Västeuropa är på grund av att transnationalism kan se olika ut för individer beroende på både ursprungsland och boendeland. Kulturer inom Västeuropa skiljer sig i många fall mindre än de utanför, vilket kan påverka faktorer såsom diskriminering och utanförskap i det svenska samhället. Detta understryker bland annat Barwick (2018, s. 614) som i sin studie menar att etnisk diskriminering och utanförskap blir mer påtagligt och avgörande för utomeuropeiskt transnationella individer tillhörande andra generationens invandrare i Europa, vilket kan påverka deras engagemang i de olika kulturerna.

Sammanlagt har sex individer deltagit i studien. Antalet bestämdes inte från start utan blev resultatet efter att en teoretisk mättnad uppnåts (Bryman 2018, s. 506). Teoretisk mättnad innebär att man fortsätter samla in data tills en kategori mättats, alltså att ingen ny data till kategorin framförs (Bryman 2018, s. 501). Då arbetet med analysen skedde parallellt med intervjuerna där olika teman identifierades successivt, blev det enklare att upptäcka den teoretiska mättnaden under arbetets gång. Sammanlagt är det två män, en ickebinär samt tre kvinnor som deltar. I början fanns en medvetenhet om att genusfaktorer och intersektionalitet kunde komma att spela roll i svaren vilket i så fall hade uppmärksamats i studien, men då ingen information i svaren påverkade diskussionen för frågeställningarna så kommer det inte att belysas i undersökningen, eftersom det ej leder till någon analytisk förlust. Givetvis är det en viktig aspekt att ha i åtanke, men då fokus ligger på transnationella individers känslor kring identitet och tillhörighet kommer studien främst att behandla svaren utifrån etnicitet och kultur.

De sex informanter som deltar i studien kan ej representera en större population vilket gör att resultatet ej blir generaliserbart för andra miljöer. Studiens syfte har dock inte som ambition att göra detta, utan snarare med den kvalitativa metoden redovisa sociala fenomen genom enskilda individers berättelser.

3.3 Genomförande av intervjuer

Inför intervjuerna utformades en intervjuguide med frågor av öppen karaktär för att kunna låta informanterna själva tolka och välja insikter att dela med sig av. Öppna frågor låter informanten få möjlighet att uttrycka sig med sina egna ord och bestämma längden och innehållet i svaret (Denscombe 2010, s. 165). Vidare innebär semistrukturerade intervjuer att den som intervjuar inte behöver följa ett strikt frågeschema, utan kan blanda ordningsföljden på frågorna samt lägga till frågor under intervjuens gång (Bryman 2018, s. 260). Eftersom studiens ämne rör personliga och känsliga frågor är intervju som metod att föredra då man kan närma sig dessa ämnen på ett försiktigt och hänsynsfullt tillvägagångssätt, vilket försökte eftersträvas i utformningen av intervjuguiden (Denscombe 2010, s. 173-174).

Transkribering och analys skedde parallellt med intervjuerna och därmed justerades också intervjuguiden något under tidens gång. Det enda som styrde strukturen på intervjuguiden var

vissa teman som i förväg tänktes kunde bli viktiga att beröra i förhållande till forskningsfrågorna. Intervjuerna var annars av en flexibel karaktär vilket är ett kännetecken för semistrukturerade intervjuer (Bryman 2018, s. 563). Samtliga intervjuer blev godkända att spelas in, vilket skedde via mobiltelefon och dator. Längden på intervjuerna varierade mellan 40-60 minuter där informanterna innan var informerade om att det inte fanns någon bestämd tidsram. Informanterna fick själva välja om de ville göra intervjun på Zoom eller träffas på överenskommen plats. Då några av informanterna befann sig långt borta blev det naturliga valet Zoom, men även för dem som fanns på närmare avstånd valdes videosamtal via Zoom. Tänkbart är att många är vana vid konceptet Zoom-möte efter de senaste två åren av pandemi då social distansering varit nödvändigt. Vad som blir bristfälligt i användandet av Zoom är att detaljer i exempelvis kroppsspråk kan ha gått förlorat. Vid något tillfälle hade en av informanterna dessutom problem med sin internetkoppling mitt under intervjun vilket ledde till avbrott och sedan upprepning av svaret. Vid återberättandet kan eventuella justeringar ha gjorts i innehållet, eller tänkbara förändringar i tonläge och synbart kroppsspråk vilket kan ha lett till att betydelsefulla detaljer försvann. På så vis är fysiska intervjumöten att föredra.

3.4 Analysmetod

För att analysera datamaterialet som först transkriberats användes metoden tematisk analys. Transkriberingen skedde parallellt med att intervjuer genomfördes, med vetskapen att det är en tidskrävande process samt att det gav en översikt över intressanta teman som uppstod och därmed gjorde att frågor kunde läggas till inför de kvarstående intervjuerna (Bryman 2018, s. 579). Tematisk analys går ut på att identifiera centrala teman som kan vara intressanta och ge svar på forskningsfrågan (Bryman 2018, s. 704). Genom att först gå igenom transkriberingen och börja koda, det vill säga sätta namn eller etiketter på innehållet i intervjuerna, och därefter dela in koderna i teman och delteman så kunde likheter och skillnader mellan informanternas svar framträda samt intressanta teman att koppla till teori och tidigare forskning. På så vis kunde den relativt stora datamängd som resulterar i intervjuer brytas ned och struktureras upp till vissa samband och slutsatser (Bryman 2018, s. 708). Till hjälp för kodningen skapades separata dokument i Google docs för varje intressant tema, där citat från de olika intervjuerna samlades. Med vetskapen att det finns vissa begränsningar att endast vara en person som kodar och att en kritik mot kvalitativ forskning innefattar subjektivitet där resultat kan ses bygga på forskarens uppfattning om vad som anses vara viktigt och betydelsefullt, så lades mycket tid ner på att repetera kodningsprocessen (Bryman 2018, s. 484). Detta för att försöka

angripa innehållet med öppenhet och eventuellt finna ny intressant information som inte uppenbarats vid en första anblick av materialet.

3.5 Etiska överväganden

Ämnet för denna studie är något som för många upplevs vara väldigt personligt och känsligt, vilket gör att informanterna som har deltagit har behandlats med stor etisk respekt. I informationsbrevet uppgavs fakta om studiens syfte, hur intervjun skulle gå tillväga, att den skulle spelas in vid godkännande av det och sedan raderas efter avslutat arbete samt att man som informant skulle anonymiseras och när som helst, utan att behöva motivera varför ha tillåtelse att avsluta sin medverkan. Dessa etiska riktlinjer är några av de grundläggande principer som svensk forskning följer, där stor vikt läggs vid att forskningsdeltagare inte ska lida eller känna obehag av att medverka i en studie (Vetenskapsrådet 2017, s. 40-41). Vidare utfördes även muntligt samtycke på plats innan intervjun startade för att försäkra att den medverkande kände till all viktig information och själv konfirmerade sin vilja att delta (Bryman 2018, s. 170-171).

Ytterligare information som skrevs ned i informationsbrevet handlar om min roll som forskare. I de avslutande raderna valde jag att nämna vikten av trygga rum för det behandlade ämnet till följd av att jag själv innehar en transnationell identitet. Denna detalj nämndes ej med budskapet om särskild rättighet till ämnet, utan mer för att få informanterna att känna förtroende för mig som forskare och därmed motiveras att dela med sig av tankar och erfarenheter. Inom kvalitativ forskning är det inte ovanligt att använda sig av så kallade grindvakter, vilket innebär att man som forskare finner personer som kan bana väg och leda en till betydelsefulla personer som är relevanta för forskningen, och att de personerna i sin tur känner tillit efter att ha varit i kontakt med grindvakten (Bryman 2018, s. 524). Denscombe (2010, s. 178-179) poängterar att faktorer såsom etnicitet, kön och ålder hos forskaren kan påverka informanterna i sina svar, speciellt om det rör känsliga ämnen. Valet att själv dela med mig av denna personliga information var därmed i syfte att framträda som en slags grindvakt åt mig själv, vilket även uppmärksammades från två av respondenterna som uttryckte tryggheten av att samtala med någon med liknande livsbakgrund som de själva. Som tidigare nämnts kan detta även utgöra en osäkerhet för studien då subjektiviteten hos mig som forskare kan påverka resultatet, men samtidigt kan också min egen transnationella identitet ha öppnat upp för djupare diskussion vilket i sin tur kan ses som en styrka för studien.

Medvetenheten om min egen subjektivitet har funnits med och fokus har aktivt varit att låta intervjumaterialet styra analysen. Målet från start har varit att skapa ett tryggt diskussionsutrymme och återberätta informanternas berättelser på bästa möjliga sätt.

4. Analys

4.1 Beskrivning av informanter

Informanterna som deltar i studien är anonymiserade med påhittade namn i respekt av integritet och etiska skäl. Följande presenteras en kort sammanfattning av var och en av dem samt vilka länder förutom Sverige de har anknytning till.

Sam har en mamma som hon tror föddes i Syrien för att sedan växa upp i Libanon och en pappa från Syrien. Sam beskriver sig ha vuxit upp i ett segregerat område i en svensk småstad med blandade kulturer. Där trivdes hon bra men upplevde sig ändå utsatt när hon i högstadiet bytte skola till en som klassades som ”mer svensk”. Oskars föräldrar kommer från Turkiet. Han växte upp i en småstad som han beskriver vara präglad av stora klasskillnader och där det stack ut att ha utlandsfödda föräldrar. Evin har en mamma som adopterades till Sverige från Indien som barn och en pappa från Sverige. Hen beskriver sig ha vuxit upp med en mamma som känt sig rotlös och själv sökt efter den indiska kulturen, vilket har gjort att Evin har fått ta del av den under sin uppväxt. Noah har en mamma från Thailand och en pappa från Sverige. Han har regelbundet besökt Thailand under sin uppväxt och introducerats ingående för den thailändska kulturen. Anna har föräldrar från USA, där mamman bor i Sverige och pappan alltid har bott i USA. Under sin uppväxt pendlade hon mellan USA och Sverige för att bo med båda sina föräldrar, men Sverige blev så småningom det främsta boendelandet för henne. Mias föräldrar kommer från Kosovo, ett land som de besökt varje år under hennes uppväxt för att bland annat hälsa på släkt. Hon beskriver sig ha haft en bra uppväxt i småstaden och först börjat reflektera över sin etniska och kulturella identitet under gymnasietiden.

4.2 En flytande identitet

Känslor kring identitet och tillhörighet beskrivs av informanterna ha varit något som blivit allt mer påtagligt när de blivit äldre. Flera av dem uttryckte att de inte tänkt så mycket över sin identitet och bakgrund som barn, men att självmedvetenheten vuxit i takt med åldern och att de så småningom började förstå och reflektera över sig själva i förhållande till sin omgivning.

Mead (1934) förklarar hur *jaget* och självmedvetenheten hos en individ skapas i relation till den sociala miljön, vilket utgör grunden för analysen. *Jaget* anses vara något som ständigt kan utvecklas under en livsprocess och som omöjligt kan ske utan påverkan av sociala erfarenheter. I enlighet med Phinneys (2003, s. 75) resonemang att barn med koppling till flera etniciteter, i stigande ålder lättare kan interagera olika aspekter av *jaget* och att ha två identiteter, så är det också denna växande förståelse i förhållande till omgivningen som präglar informanternas sökande efter identitet och tillhörighet.

När informanterna fick frågan om de kunde definiera sin etniska identitet uttryckte samtliga sex individer att det var en svår fråga att svara på. Frågan tycktes även bli allt mer komplex ju längre tid en del av dem tog på sig för att försöka resonera sig fram till ett svar. Evin och Mias beskrivning av sina identiteter presenterar en inre debatt som skedde på liknande sätt även för andra informanter:

Evin: Där är det en konflikt. Jag känner ju att jag, att jag är halvindier...men också att jag är lika svensk som en svenskfödd eller vad man ska säga, men jag vågar typ inte säga det riktigt. I många sammanhang känner jag att jag inte är tillräckligt indier... och samtidigt så känner jag aldrig att jag är tillräckligt svensk. Så det är en konflikt där. En dissonans. Och framförallt då vad omgivningen skulle tycka.

Mia: Det är faktiskt en fråga som jag själv har reflekterat väldigt mycket över, för att... Vi pratar ju albanska hemma och det har vi gjort hela tiden. Jag kan ju flytande albanska, men sen är jag ju uppvuxen i Sverige och kan flytande svenska så båda språken är ju som mitt modersmål och... ja jag är jätteklugen i den frågan och många gånger kan jag inte placera mig. För vi besöker Kosovo varje år, men där borta så är jag ju liksom svensk och här klassas jag inte riktigt som svensk. Så man blir någonstans satt i ett fack, och man är båda delarna men det går liksom inte att identifiera sig hundra procent som det ena eller det andra. Det är jättesvårt att sätta fingret på...

Både Evin och Mia uttrycker en samhörighet till båda länderna, men också en förvirring i graden av identifiering. Evin påpekar omgivningens tyckande av hens självidentifiering samt sammanhangens betydelse, medans Mia, med liknande innebörd nämner att hon av omgivningen "klassas" som olika i Kosovo respektive Sverige. Detta tyder på att deras känslor av identitet och tillhörighet skiljer sig utifrån olika situationer och därmed gör sig omgivning viktig för att förstå hur informanterna pendlar i sina känslor. Bradatan et al. (2010,

s. 176) diskuterar hur identitet bör betraktas som något flytande snarare än något fast och stående, samt att etnicitet därmed inte kan ses som oföränderligt, utan tar sin form i ögonblickets skeende, i samspel med den interaktion som uppstår. Vidare kan detta förstås genom Meads (1934) förklaring av att *jaget* kan bestå av två separata jag där andra individer i ens omgivning, som tillsammans skapar en organisation med särskilda attityder påverkar *jagets* respons. Mead (1934) menar att den generaliserade omgivningens kontroll påverkar individuella beteenden och blir därmed en avgörande faktor för individers tänkande. Med andra ord, Evin och Mia märker av omgivningens attityd vilket påverkar deras uppfattning av sig själva. Det finns därmed, vad de själva upplever, en slags förprogrammerad iakttagelse från omgivningen kring deras identitet, vilket även kommer att belysas närmare senare i analysen.

Känslan av att ha en slags flytande identitet framgår även i Sams berättelse av att befinna sig i två olika kulturer och vara väl medveten om det, där hon till och med uttalar sig ha olika identitet:

Det har varit en rejäl kulturkrock under en väldigt lång tid liksom. Jag tror att hemma så är saker uppenbart på ett sätt och när jag inte är hemma så är saker uppenbart på ett helt annat sätt. (...) Det blev att jag blev mycket bättre på att dölja min andra identitet. Det har också legat mycket skam bakom att... jag vet inte riktigt, att känna mig annorlunda, att inte ha samma förutsättningar som alla andra...

Sams känslor kring en flytande identitet utspelar sig här inte mellan nationsgränser, utan hon separerar två världar mellan familjen och samhället. På samma sätt som länder och individer runt omkring blir viktiga att ta hänsyn till blir även olika institutioner och samhällen aktuella att studera. Mead (1934, s. 144) skriver om hur de olika jagen hos en individ kan skapa en dissociation av personligheten där det fullständiga *jaget* bryts upp i olika sociala processer som individen är engagerad i. Sam är engagerad i både institutionen hemmet som påverkar henne på ett visst sätt och majoritetssamhället, *den generaliserade andre* som påverkas henne på ett annat sätt, vilket har bidragit till en känsla av två identiteter.

4.3 Småstadens prägel

Flera av informanterna upplever skillnad i känslan av identitet och tillhörighet mellan olika städer de bott i. Fem av de sex informanter som vuxit upp i en småstad har så småningom flyttat till en större stad, vilket har lett till nya interaktioner som påverkat dem. Detta framgår främst via språket, som är en faktor samtliga informanter i olika diskussionsteman nämner någon gång under intervjun. Både Oskar, Evin och Noah berättar om hur de på ett helt nytt sätt fick kommentarer om sitt svenska språk vid flytten till storstaden. Gemensamt är att de har präglats av att växa upp i småstaden i sättet de pratar på vilket gör sig tydligt i interaktion med individer i storstaden.

Oskar hamnade i en diskussion på jobbet där kollegor uttryckte att han uppfattades som mer svensk än en annan kollega med liknande etnisk bakgrund, men som själv var uppvuxen i en förort till en av Sveriges större städer. Detta sades vara enbart på grund av sättet de talade på, där Oskars svenska ansågs vara ”renare” än kollegans, som de tyckte bröt och använde mer slang. Evin berättar om liknande upplevelser i storstaden där hen flertalet gånger fått höra att hen ”pratar så fint”. I småstaden upplevde Evin att det var tvärtom, att svenskan inte var tillräckligt fin och att det kunde leda till stunder av att känna sig korkad.

Även Noah har liknande upplevelse i skillnader mellan städerna. När han började gymnasiet i den större staden lade han först märke till att det helt plötsligt var majoriteten av klasskompisarna som hade föräldrar från andra länder istället för två stycken som det hade varit i klassen i småstaden. Även han fick kommentarer om att prata fin och ren svenska som gav vissa reflektioner:

Småstaden är en så liten och smal värld på något sätt. När du flyttar till en större stad blir det så påtagligt att du har varit en av få med en utländsk förälder under uppväxten, men här är det liksom inget ovanligt alls. Så här sticker jag väl ut på ett annat sätt för att jag har påverkats av den smala småstaden. Folk uppfattar mig nog som mer svensk än vad jag känner mig kanske. Får ju ofta höra att jag pratar ordentlig svenska till exempel...

Oskar gjorde även han vissa reflektioner gällande sin känsla av identitet genom uppväxten i småstaden:

Fan vad jag har skämts över att jag har varit kurd... Jag ska vara stolt över att jag är kurd!
Precis som alla andra här i (storstaden). Här tittar inte folk snett på andra som pratar
andra språk.

Dessa uppenbarelser kan förstås genom Meads (1934) beskrivning av hur människor tillhör små grupperingar som besitter en viss gemenskap som kan kvarstå i en. Vid anslutning av en större gemenskap förverkligas ett nytt medlemskap, som man först inte tillhör och därmed får anstränga sig för att ta sig an (Mead 1934, s. 265). Småstaden har satt sin prägel i bland annat språket som gör att informanterna och omgivningen upplever skillnader dem sinsemellan i storstaden. Vidare belyser Fokkema et al. (2012, s. 119) i en studie att andra generationens invandrare rapporterade högre nivåer av transnationellt engagemang i New York jämfört med Los Angeles, där New York anses vara mer inkluderande för multikultur. Detta kan liknas med storstäderna som uppfattas vara mer varierande av transnationalism och likt New York mer inkluderande av multikultur, och kan därmed tänkas förklara informanternas olika känslor och upplevelser i de olika städerna.

Vidare kan dessa erfarenheter även ha öppnat upp för en medvetenhet om en gemenskap individerna kan ha gått miste om under sin uppväxt i småstaden. Evin uttrycker att hen inte vill ha en distans till andra rasifierade, men att hen i många sammanhang inte känner sig tillräckligt rasifierad, vilket upplevs vara en sorg. Detta uttrycks i diskussionen om att andra rasifierade människor i storstaden har kommenterat Evins språk:

Jag kan på något sätt avundas att dom personerna som har sagt det har vuxit upp med majoriteten rasifierade. Så dom har ju på nåt sätt den sociala tillhörigheten, även om det inte nödvändigtvis är att de har samma ursprung så... För det har jag saknat jättemycket när jag var liten. För jag ville bara prata som dom andra barnen...

Att språket får ett så starkt fokus går i hand med Meads (1934) förklaring att språket, den *vokala gester* är en akt som kan styra *jaget* i hur det ska interagera med andra personer. Det är en gest som bidrar till en process att mötas och inta en roll som matchar dem andra i gruppen. Den *vokala gester* ger med andra ord information om vissa beteenden och öppnar även upp

för att kunna ge respons på dessa (Mead 1934, s. 160-161). Precis som informanterna själva erfarit, så blir språket en symbol för individerna i hur andra tolkar och uppfattar dem. Vad som blir särskilt viktigt i förståelsen för hur informanterna och omgivningen ser på identitet och tillhörighet grundar sig dock i många fler faktorer som sker i samverkan. Något som ska undersökas närmare i nästkommande avsnitt.

4.4 Att se sig själv genom omgivningens ögon

Vad som blir viktigt att påpeka i omvärldens reaktioner och kommentarer kring informanternas svenska språk är att det från början finns andra faktorer som gör att vissa människor förväntar sig att de ska prata på ett särskilt sätt. Samtliga informanter diskuterar nämligen utseende i relation till känsla av identitet och tillhörighet som en påverkande faktor. Gemensamt för informanterna är att alla beskriver en känsla av att omgivningen har vissa förväntningar och fördomar gentemot dem som inte alltid träder fram på ett konkret sätt, ofta baserat på utseendet. Evin beskriver sig i situationer ha blivit exotifierad, även fast personer inte har sagt det rakt ut, men där sättet de ger kommentarer på och kontexten enligt hen själv har uppfattats som tydligt exotifierande:

... komplimanger för konstiga saker. Och man ska vara så tacksam för deras komplimanger för dom vet att det inte är alla som tycker man är attraktiv. Om det är ögonen eller håret... att det ska vara så anmärkningsvärt! (...) ”Men åh ditt vackra hår! Det är ju din kultur”. Men dom vet ju inte vad min kultur är. Man identifierar så mycket med håret.

Oskar ger även han en reflektion av utseendets påverkan:

Folk dömer mig direkt bara efter mitt mörka tjocka hår till exempel. Jag kan känna på jobb att jag alltid måste bevisa att jag är svensk. Det tar aldrig slut... man måste alltid försöka bevisa för folk. Bara för att man ser ut på ett visst sätt på grund av ens bakgrund.

Både Evin och Oskar uppmärksammar utseendets betydelse i interaktion med andra människor. Även fast de pratar svenska som modersmål och har vuxit upp i Sverige så uppmärksammar folk att de skiljer sig från en tänkbar normbild, baserat på hur de ser ut. Phinney (2003, s. 76) förklarar att även om skillnader minskar i bland annat språk över generationer, så gör inte det fenotypiska det, vilket påverkar andra generationens invandrare

och är enligt Phinney också en anledning till varför individer tillhörande invandrarfamiljer upplever fortsatt diskriminering i flera generationer.

Vidare resonerar Sam och Anna kring upplevelser och känslor där människor har fått dem att känna sig annorlunda och diskriminerade, men utan att det har kommenterats rakt ut enligt dem själva. Sam påpekar även att det kan komma från hela omgivningen, även från personer som själva ej innehar enbart en svensk etnisk bakgrund:

Diskriminering är i princip var som helst. (...) Det behöver inte bara vara från svenskar, utan jag har också fått det från andra människor med invandrarbakgrund, att de har antagit grejer. (...) Jag märker på folks intentioner... att de kanske inte tittar en i ögonen eller märker att en finns där. Det är rätt subtila saker. De kanske inte vågar säga saker till ditt ansikte liksom.

Anna i sin tur minns specifika upplevelser från sin skoltid:

...tänkte att dom kanske aldrig har sett någon som mig. (...)
Jag kan inte säga att ja det är därför, det är många saker som har varit indirekt. Vissa gånger när man har pratat om slaveriet i klassrummet... (...) Jag tyckte att det var jobbigt att de blev obekväma av att jag var där, och vissa gånger när man plockade ihop sina böcker så kunde en lärare komma fram och säga "Anna, eehm, jag hoppas att det kändes okej för dig att vi pratade om det här?". (...) En annan gång i skolan var det typ att det var en musiklärare som sa att "Anna om du nånsin upplever att folk behandlar dig annorlunda så säg nånting, jag vill att du ska kunna komma fram till mig och prata om det så kan jag hjälpa dig att prata med dom...". Och det känns som att man försöker hitta något förebyggande syfte, men jag tycker också att det är diskriminering... Det blir någonstans specialbehandling. (...) Jag vet inte men då blir det så tydligt att folk ser mig som det här. Och det sätter ändå typ sina spår och hur man upplever sig själv.

Både Sam och Anna beskriver hur omgivningen antar vissa saker om dem som går att läsa av, trots att det ibland sker på ett svävande sätt. Återigen beskrivs en slags utomstående syn på sig själv där Anna och de andra informanterna berörs av hur de upplever sig själva påverkat av hur omgivningen uppfattar dem. Mead (1934, s. 187) förklarar hur språket har öppnat upp en möjlighet för människor att förutse andra individers svar. Detta i sin tur har lett till en social situation där individen, eller *jaget* intar en viss attityd efter omgivningens

förväntningar. Följaktligen kan detta förklaras genom Du Bois (2017) resonemang kring dubbelmedvetenhet som han förklarar är att se sig själv genom andras ögon. Du Bois beskriver en känsla av att det finns en icke ställd fråga som personer omkring en, på grund av ens etniska bakgrund och historia tassar runt och inte vågar ställa rakt ut. Du Bois (2017, s. 4-6) ifrågasätter känslan av att vara främling i sitt eget hem och möta starka fördomar. Flera av informanterna beskriver just detta, att märka av fördomar av omgivningen utan att det inte sägs rakt ut. Vad detta gör med informanternas känsla av identitet och tillhörighet kan även det skilja sig mellan individerna och situationerna. För många, likt det Anna påpekar, tycks det ändå vara något som sätter sina spår och påverkar individernas egen självbild. Diskriminering kan därmed möjligen påverka transnationella identiteter i på olika vis i deras känslor kring självidentifiering och tillhörighet.

4.5 När diskriminering påverkar självidentifiering

Phinney (2003) belyser i sin studie att förhållandet mellan etnisk identitet och upplevelser av diskriminering sker med viss påverkan. Genom att referera till en teori om social identitet av Tajfel och Turner (1986) så anses medlemmar av minoritetsgrupper kunna hävda sin gruppidentitet för att värna om sin självkänsla i upplevelser av diskriminering eller fördomar. Phinney (2003, s. 76) menar att forskning visar ett samband i mellan att uppleva diskriminering och ta avstånd från majoritetssamhället i sin självidentifiering. Vad som blir särskilt speciellt för informanterna i förhållande till Phinneys (2003) diskussion är att många upplever fördomar från flera kulturer och människor, inte bara majoritetssamhället. Till skillnad från första generationen som tidigare helt har tillhört endast ett land, så kan det på ett annorlunda sätt bli förvirrande för andra generationen då fördomar och känsla av utanförskap kan komma från båda håll, båda länder. Även fast informanterna är födda och uppvuxna i Sverige, så påverkas de av föräldrarnas bakgrund. Barwick (2018) framtonar diskrimineringen för andra generationen baserat på föräldrarna: "Discrimination is hindering not only upward social mobility but also feelings of belonging to the nation, which are 'mainly jeopardised by respondents' experiences of discrimination based on parental origins'." (Crul et al. 2012, s. 295 se Barwick 2018, s. 614). Med andra ord kan diskrimineringen för informanterna innebära en betydande faktor för hur känsla av identitet och tillhörighet påverkas.

Diskrimineringen kan också uppmana informanterna att faktiskt göra en djupare utforskning av sin etniska bakgrund. Phinney (2003, s. 77) menar att erfarenheter av diskriminering kan utvidga individens värld. Detta gör sig tydligt i Sam reflektioner hon delar med sig av:

Jag har blivit känslig med just den grejen att - känner jag mig som en i mängden just nu och varför gör jag det? Varför gör jag inte det? Och det har blivit en grej jag har reflekterat över mer när jag har letat efter min identitet.

Sam beskriver här hur hon på ett sätt iakttar sina egna känslor i förhållande till mängden och försöker förstå sig på dessa. Återigen, i enlighet med Meads (1934) resonemang kring självidentifiering, sker sökandet i förhållande till omgivningen.

Flera av informanterna har pendlat i sina känslor av tillhörighet och många har sökt efter den genom att förhålla sig till de olika kulturerna på olika sätt genom uppväxten och livet. Att informanterna upplever fördomar och en konstant dubbelmedvetenhet som påminner dem att de inte kan identifiera sig helt och hållet till någon av kulturerna gör att de ifrågasätter sin identitet och tillhörighet.

4.6 Ackulturation och sökandet efter tillhörighet

Informanterna beskriver samstämmigt att de pendlar i sina förhållningssätt till de olika kulturerna. Vad som utmärker sig är att det kan skilja sig något åt mellan informanterna i hur de olika förhållningssätten, som beskrivs genom Berrys (2005) ackulturationsstrategier, förändras genom tid och i relation till exempelvis föräldrarnas egna förhållningssätt. Vad detta avsnittet vill belysa är hur sökandet och känslan av tillhörighet ser ut och påverkas av kringliggande faktorer. Till att börja med beskriver Sam hur hennes utveckling har sett ut:

Mamma och pappa ser på Sverige på ett annat sätt än vad jag gör för dom vill alltid vara extremt tacksamma för att dom har fått så många möjligheter i ett annat land. Dom kan se ner på dom som inte vill göra sitt bästa. Det finns klass i att vara så svensk som möjligt liksom. [...] Mitt synsätt har ändrats rätt mycket, för det var en period där jag bara umgicks med svenskar och jag ville inte prata något annat än svenska, jag ville se ut som alla andra och hela den grejen. Och jag minns att jag tänkte på relationer och jag tänkte att om jag skulle hitta en partner så skulle den vara svensk... och typ ju äldre jag blir nu så blir jag frustrerad över alla dom här tankarna som jag har haft. På sätt och vis har jag

varit frustrerad över att jag har varit en outkast. Men jag har nog också tagit avstånd själv. Jag har bara tänkt att det inte finns människor som är som jag. (...) Men min identitet idag, jag försöker typ att anamma min kultur och vårt arv mer än förut. Jag känner att jag inte har varit tillräckligt mycket syrian och mina känslor har handlat om att jag ska bli utfrysad från en förening jag känner att jag egentligen inte vill va en del av. Eller jag känner att jag inte betar mig på ett sätt som är enligt deras traditioner.

Till att börja med beskrivs föräldrarnas egen relation och tacksamhetskänslor gentemot Sverige som land, vilket tyder på en uppmuntran för Sam att ta till sig av den svenska kulturen. När Sam pratar arabiska med föräldrarna så svarar dem på svenska. Sam tror att det dels beror på en vanesak, att de alltid har pratat svenska i hemmet, men också för att det har varit viktigt för föräldrarna att anpassa sig efter den svenska kulturen. Sam beskriver dessutom en period i livet där hon enbart önskat tillhöra den svenska kulturen vilket kan ses gå under ackulturationsstrategin assimilering.

Sam beskriver att startskottet till att aktivt försöka smälta in i den svenska kulturen var när hon började ny skola, där majoriteten hade svensk etnicitet. I denna sfär kan Sam därmed ha upplevt segregation. Ju äldre Sam har blivit har hon dock sökt sig närmare föräldrarnas ursprungskultur, vilket leder in på integrering. Vad som däremot beskrivs vara svårt för Sam är de komplexa känslorna kring om hon får lov att känna sig tillräckligt mycket syrian, då hon till viss del, traditionsmässigt och religionsmässigt inte är intresserad av att ta till sig dessa delar av kulturen. Liebkind et al. menar att relationer med tidigare och framtida generationer har betydelse för individens självidentifiering med sin etnicitet. Exempelvis kan frågor som rör acceptans av den etniska minoritetsgruppen upplevas som mer svårhanterligt för individen än negativa reaktioner från majoritetsgruppen (Liebkind et al. 2015, s. 35). Med andra ord, likt vad även andra informanter har reflekterat över, så ligger det mycket känslor och även rädslor i vilken tillåtelse man har i att få tillhöra den etniska gruppen vilket kan ha varit en bidragande faktor till att Sam tidigare sökt sig nära den svenska kulturen.

Samtidigt tycks frustrationen över att känna sig som en outkast i den svenska kontexten, och vara så medveten om det möjligen ha fått Sam att söka sig närmare sina föräldrars kultur. Återigen blir känslan av identitet och tillhörighet ett sökande där processen kan upplevas förvirrande och svår. Sökandet och pendlingen mellan olika ackulturationsstrategier tycks vara ett fenomen som fler går igenom. Phinney (2003, s. 74) diskuterar en modell som

föreslagits av Leong och Chou (1994) som menar att individer i ett tidigt stadie vill passa in i det större samhället och därmed genomgår assimilering, för att sedan vilja utforska och förstå sin egen kultur vilket kan leda in på separation från det större samhället och slutligen landa i en acceptans av att tillhöra båda kulturer och därmed bli integrerade. Vad som blir viktigt att påpeka här och som Sam bevisar är att det dock inte riktigt går att dra likhetstecken mellan ett sätt att vara och känslan att tillhöra. Levitt och Glick-Schiller (2004, s. 1010) menar att transnationalism kan leda till överlappningar gällande dessa känslor och beror mycket på både sammanhang och personens skede i livscykeln. Även om Sam är på ett visst sätt och talar ett särskilt språk så kan hennes känsla av tillhörighet fortfarande pendla, vilket den har beskrivits också gör. Därmed tycks sökandet bli en pågående process som uppmanar till ständig reflektion.

Även Evin söker efter tillhörighet:

Det finns en stor avsaknad. Jag hade också jättegärna velat ha koll på vad vi har för släkt egentligen. Mamma har testat allt möjligt, men det går inte att hitta. Min mamma är den enda kopplingen till Indien som vi har och det känns sorgligt. (...) Det känns som en stor avsaknad, ja en längtan också. Men jag åkte till Indien 2018 för att jag kände att nu måste jag dit! Och det var mamma väldigt ledsen över först för det var något vi skulle göra ihop, men det blev liksom aldrig av. [...] Det var rätt sjukt för det kändes på ett sätt som hemma, samtidigt som jag tas ju inte som indier där liksom. Och det var första gången i hela mitt liv som jag blev tagen som svensk. (...) Så var det en butikspersonal som frågade vart vi kom ifrån, och så gissade han...och gissade på Sverige (skratt)! Det var så himla sjukt. (...) Och det som hände var att jag kände en spontan lättnad. Vad sjukt att kunna vara svensk för någon. Och sen blev jag lite ledsen för, det är få personer som kan se att jag har rötter från Asien (...) För jag åkte till Indien och tänkte att nu kanske jag kommer känna mig mer indisk på något sätt, men så kände jag mig svensk? Och samtidigt kändes det också som ett hem vilket är konstigt, för jag har ju aldrig varit där. Många var lika mamma och det var inga vita människor där. Jag kunde känna igen mig i vissa drag. Alltså det kanske låter väldigt litet, men bara det att folk gick runt och hade en liknande näsa som jag. Alltså jättesmå grejer, också typ händer och ögonformen och sättet de rörde sig. Och något med dofterna, det luktar lite som hemma... Jag har tänkt på det och jag vet inte riktigt varför det kändes som hemma.

Evins mamma har försökt få in den indiska kulturen hemma genom bland annat mat, musik och rökelse, i en integration. Evin berättar dock att mamman har ägt den indiska identiteten då det har varit en förlust för henne som bortadopterat barn. När Evin sedan i vuxen ålder bestämmer sig för att för första gången besöka Indien med förhoppningen att få känna sig indisk kan det ses som att hen rör sig mot ackulturationsstrategin separation, gentemot Sverige. Resan visade sig dock ge känslan av att Evin kände sig mer svensk än vad hen tidigare upplevt vilket blir en intressant aspekt. I likhet med Baldassar och Pykes studie visar detta på, som tidigare nämnt, att känsla av identitet och tillhörighet inte behöver gå hand i hand. Baldassar och Pyke (2017, s. 8-9) visar resultat på att transnationella individer som vuxit upp i Australien till vietnamesiska föräldrar visade det sig vara 88% som identifierade sig som vietnameser medan 46,5% inte kände sig vara nära Vietnam. Resultatet visar skillnader i känslor kring identitet och hur nära man känner sig landet. Även Levitt och Glick-Schiller poängterar skillnader i detta och menar att synen på transnationalism måste förhålla sig till sammanhang och en persons skede i livscykel. Skillnader mellan sätt att vara och tillhöra anser Levitt och Glick-Schiller (2004, s. 1010) grundar sig på sociala relationer individer engagerar sig i respektive praxis som signalerar en identitet kopplat till en viss grupp. Evin beskriver att hen kände sig nära den indiska kulturen samtidigt som hen aldrig tidigare känt sig så svensk. I enighet med vad Levitt och Glick-Schiller påstår, att man bör se till bland annat situationen, så påverkas Evins känslor av att befinna sig i Indien och bli betraktad utifrån människorna där. Detta visar, likt Baldassar och Pykes studie, att känslor kring identitet och tillhörighet kan skilja sig från varandra.

Evin tycks idag, likt Sam, fortsätta söka efter anknytning till föräldrarnas ursprungskultur, samtidigt som hen befinner sig i många svenska sammanhang. Integration tycks uppstå även här. Evin beskriver hur hen märkte sitt eget behov att ha tillgång till den indiska kulturen då hen flyttade hemifrån och att hen också har rättigheten att söka sig till den. Evins insikt att lyssna till sitt eget behov och belysa sin rättighet till den indiska kulturen kan tolkas genom Meads förklaring att människor kan ha en, vad han beskriver det som bestämd personlighet, som kan reagera på en viss attityd från omgivningen. Istället för att enbart ta till sig av gruppens attityder så kan individen i detta fall välja att prioritera *jaget* först (Mead 1934, s. 199-200). Mead (1934, s. 202) menar att man måste förstå att varje individuellt jag reagerar tillbaka mot samhället och grupper på ett unikt sätt utifrån sin situation vilket uppmanar till förändringar. Detta kan liknas vid Evins val att lyssna till sina egna behov istället för familjens, som har varit att låta mamman äga den indiska identiteten.

I förhållande till ackulturation diskuterar Liebkind et al. (2015) hur den etniska identiteten dels är formbar då den baseras på subjektiva föreställningar om gemensam härkomst och historia, vilket är socialt konstruerat och därmed öppet för omtolkningar. Dock påpekar även Liebkind et al. att den etniska identiteten inte bör ses som något påhitt då en person inte kan välja vilken etnisk grupp man föds in i. Det är frågan om hur mycket betydelse varje individ väljer att ge den i sin fullständiga identitet och först där som det blir ett slags val. Den etniska identiteten kan därmed både tonas ned och lyftas fram (Liebkind et al. 2015, s. 35). Utifrån detta resonemang blir det tydligare att förstå hur informanterna rör sig mellan de olika ackulturationsstrategierna. Informanterna kan inte påverka den etniska bakgrunden de har fötts med, men de kan välja hur de vill förhålla sig till den senare i livet, vilket informanterna har undersökt på olika vis.

4.7 En mänsklig tillhörighet

Trots att ackulturationsstrategierna kan se olika ut hos informanterna så beskriver de alla en sak gemensamt. Känsla av tillhörighet är svårt för dem att koppla till en geografisk plats, men den går att finna hos andra individer med transnationell identitet. Noah beskriver hur han bland annat finner förståelse hos sin vän:

Min närmsta vän som jag ser som ett syskon har själv en mamma från ett asiatiskt land och vi har alltid kunnat relatera till varandra om de här grejerna... Bara titta på varandra och förstå! Jag tänker även att du också vet vissa saker, du som själv har en förälder som inte är född i Sverige. Saker som mina vänner med svenska föräldrar inte kan relatera till på samma sätt liksom.

Evin har också vänner med liknande bakgrund som hen kan relatera till:

Dom fattar och kan identifiera sig i hur det är att vara indier. Dom bara vet saker. Vi vet hur det är att vara indier på vårt sätt, och det kan våra föräldrar inte ta ifrån oss.

Känslan av tillhörighet med andra individer med liknande bakgrunder kan förstås utifrån Liebkind et al. resonemang att förutom att identifiera sig med de stora grupperna, som den etniska gruppen och samhället så kan individer även känna samhörighet med andra grupper

runt omkring sig. Dessa kan bestå av exempelvis en kulturellt mångfaldigt större invandrargrupp eller andra kulturer man relaterar till (Liebkind et al. 2015, s. 39-40). Vilket kan jämföras med känslan av tillhörighet till andra individer med transnationell identitet.

På samma vis som Du Bois (2017) begrepp *dubbelmedvetenhet* har beskrivits vara ett sätt för rasifierade att ana vissa fördomar från omgivningen så kan samma fenomen, att vänta sig viss respons, även förklara att finna tillhörighet hos andra transnationella individer. En *dubbelmedvetenhet* kan leda till upplevelser av utanförskap, men det kan även bidra med gemenskap och förståelse. Noah och Evin beskriver hur vissa individer som själva har transnationella identiteter bara förstår, utan att de egentligen behöver samtala om det. De har med andra ord antagit och även erfårit att där finns vissa tankebanor och upplevelser som för dem samman. Vad som ytterligare understöder detta är det faktum att samtliga informanter exempelvis har erfårit någon form av diskriminering och i många fall liknande känslor och upplevelser i sitt sökande på identitet och tillhörighet. På samma vis som den generaliserade attityden från samhället uppstår så gör även en attityd det för individer med transnationell identitet. Mead (1934) förklarar hur den självmedvetna individen intar organiserade sociala attityder från samhället och kan genom det inneha medlemskap i vissa undergrupper. Mead (1934, s. 156-158) exemplifierar detta genom att tala om en individ som ingår i ett politiskt parti och intar partiets organiserade attityd mot resten av en gemenskap och mot problem som står inför partiet. På liknande sätt kan informanterna med sina transnationella identiteter relatera till varandra som en grupp och finna förståelse och tillhörighet i att uppleva sig vara flytande i sina känslor av identitet och tillhörighet.

5. Avslutande diskussion

Känslor kring identitet och tillhörighet påverkar informanterna genom att de får en flytande identitet som transnationella individer. Känslan kan skifta i tid och miljö och bör därmed, utifrån studiens resultat inte ses som något fast och konstant. Beroende på omgivningen kan de både känna sig tillhöra och vara utanför en kultur och gemenskap. I interaktion med den sociala omgivningen blir de ofta påmind om att de har en gränsöverskridande etnisk identitet där särskilda sidor framträder mer i vissa situationer än andra. Majoritetssamhällets blick på individerna blir också många gånger deras egen blick på sig själva. Tillhörigheten ifrågasätts av dem själva i många institutioner såsom hemmet, olika städer, ursprungslandet, på jobbet och i skolan. En särskild självmedvetenhet tycks skapas hos individerna där de på olika vis granskar sig själva utifrån ett utomstående perspektiv. Att få kommentarer om språk, utseende och förväntningar leder alltså till en självbild skapat av omgivningen och uppmanar till ständig reflektion. Anknypningen till två etniska kulturer leder till känslan av ett mellanförskap där de både passar in och sticker ut. Individerna söker innanförskap, ofta genom ackulturationsstrategier, men bemöts ofta av utanförskap i form av diskriminering. Samtidigt som diskriminering från majoritetsgruppen utmärker sig och kan uppmana individen att söka sig till minoritetsgruppen, så kan även känslan av att inte ha full rättighet till minoritetsgruppen göra att individen inte vågar eller känner tillåtelse att ansluta. Den enda starka tillhörigheten som kommer fram är den till andra individer med liknande bakgrund, alltså innehavet av transnationell identitet.

Hur individers känsla av både utanförskap och tillhörighet grundar sig i en social aspekt, har förklarats med hjälp av studiens teoretiska ramverk. En styrka är att teorierna i en samverkan kompletterar varandra i förståelsen av studiens informanter. Jag anser att teorierna var för sig har vissa brister, men att de tillsammans utgör ett passande ramverk för studiens syfte. Meads teori symbolisk interaktionism som fokuserar på människan som en social varelse saknar ett fokus på den etniska aspekten av individen vilket Du Bois begrepp dubbelmedvetenhet kompletterar med. Därutöver kompletterar både Mead och Du Bois Berrys ackulturationsstrategier för en djupare förståelse i hur informanterna i en ständig påverkan av den sociala omgivningen söker nya förhållningssätt till de olika kulturerna i sökandet på tillhörighet. Vad som bör påpekas är dock att det kan vara svårt med gränsdragningar när det kommer till Berrys olika strategier. I denna undersökning har mer övergripande lättkategoriserade situationer diskuteras, men det innebär inte att individers processer i livet är

enkla att begripa. Ju fler aspekter att djupdyka i, desto mer komplexa kan processerna bli att strukturera upp, vilket blir viktigt att påpeka i studier kring människor och migration.

Studiens resultat understöds i den tidigare forskning som har identifierats i diskrimineringens stora påverkan samt att identitet och tillhörighet är föränderligt. Vad tidigare forskning däremot inte har diskuterat är den självuppfyllande profetian som tycks kunna uppstå för individerna som upplever diskriminering och utanförskap. Den självuppfyllande profetian, eller tron om sin karaktär i vissa situationer tycks för informanterna komma från majoritetssamhällets normer och träder fram genom deras dubbelmedvetenhet. Något som uttrycktes av både Sam och Anna som påpekade omgivningens subtila respektive indirekta attityder med diskriminerande underton. Att tro sig veta vad omgivningen tycker och tänker är en aspekt som blir intresseväckande för andra generationens invandrare i mellanförskapet och hade varit intressant att studera ytterligare i vidare forskning.

6. Referenser

- Baldassar, L. & Pyke, J. (2017). The Vietnamese in Australia: diaspora identity, intra-group tensions, transnational ties and 'victim' status. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(6), ss. 1-19. doi: [10.1080/1369183X.2016.1274565](https://doi.org/10.1080/1369183X.2016.1274565)
- Barwick, C. (2018). Transnationalism and intra-European mobility among Europe's second generation: review and research agenda. *Global Networks – A Journal of Transnational affairs*, 18(4), ss. 608-624. doi: [10.1111/glob.12181](https://doi.org/10.1111/glob.12181)
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), ss. 697-712. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2005.07.013>
- Boccagni, P. (2012). Rethinking transnational studies: Transnational ties and the transnationalism of everyday life. *European Journal of Social Theory*, 15(1), ss. 117-132. doi: [10.1177/1368431011423600](https://doi.org/10.1177/1368431011423600)
- Bradatan, C., Popan, A. & Melton, R. (2010). Transnationality as a fluid social identity. *Social Identities*, 16(2), ss. 169-178. doi: [10.1080/13504631003688856](https://doi.org/10.1080/13504631003688856)
- Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan Stockholm: Liber
- Denscombe, Martyn. (2010). *The good research guide [Elektronisk resurs] for small-scale social research projects*. 4th ed. Maidenhead: Open University Press
- Du Bois, W. E. B. (2017). *The souls of Black folk. Pandora's Box [Elektronisk resurs]*.
- Fokkema, T., Lessard-Phillips, L., Bachmeier, J.D. & Brown, S.K. (2012). The Link Between the Transnational Behaviour and Integration of the Second Generation in European and American Cities: *Does the context of reception matter?*. *Nordic Journal of Migration Research*, 2(2), ss.111–123. doi: <http://doi.org/10.2478/v10202-011-0033-x>
- God forskningsred [Elektronisk resurs]*. Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet Tillgänglig på Internet: <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningsred.html>
- Levitt, P. & Glick Schiller, N. (2004). Conceptualizing Simultaneity: A Transnational Social Field Perspective on Society. *The International Migration Review*, 38(3), ss. 1002-1039. doi: [10.1111/j.1747-7379.2004.tb00227.x](https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2004.tb00227.x)
- Liebkind, K, Mähönen, TA, Varjonen, S & Jasinskaja-Lahti, I 2015, Ethnic identity, Psychology of. in J Wright (ed.), *International Encyclopedia of Social and Behavioural Sciences*, 2nd Edition. 2 edn, vol. 8, Elsevier Scientific Publ. Co, pp. 113-117.
- Mead, George Herbert (1934). *Mind, self and society: from the standpoint of a social behaviorist*. Chicago: The University of Chicago Press
- Phinney, J. S. (2003). Ethnic identity and acculturation. In K. M. Chun, P. Balls Organista, & G. Marín (Eds.), *Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research* (pp. 63–81). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10472-006>